

בענין אין מעבירין על המצוות

[קראו את המגילה באדר א']

א. איתא במסכת מגילה דף ו: "תניא קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר השני שכל מצות שנוהגות בשני נהגות בראשון חוץ ממקרא מגילה, רבי אליעזר ברבי יוסי אומר אין קורין אותה באדר השני שכל מצות שנוהגות בשני נהגות בראשון, רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי יוסי אף קורין אותה באדר השני שכל מצות שנוהגות בשני אין נהגות בראשון".

ובגמ' מבואר שלענין מקרא מגילה ת"ק ורשב"ג לא נחלקו ושתייהם סוברים שאע"פ שקראו את המגילה באדר א' חוזרים וקוראים אותה באדר ב', אלא נחלקו לענין ד' פרשיות שלת"ק בדיעבד יוצאים אם קראו באדר א' ולרשב"ג חוזרים וקוראים אותם באדר ב'.

ולדעת ר"א גם לענין מקרא מגילה אם קראו באדר א' יוצאים יד"ח, וכתבו התוס' ד"ה ורבי, שהוא אפי' לכתחילה לר"א לקרא באדר א'.

ומסקנת הגמ' הוא שנחלקו ר"א ורשב"ג בדרשה של הפסוק בכל שנה ושנה, כלומר שצריך להיות כל השנים הקריאה בשוה, ר"א דרש שצריך להיות בחודש אדר הסמוך לשבט כמו שאר השנים, ורשב"ג סובר שצריך להיות בחודש אדר הסמוך לניסן.

ואף שנחלקו בדרשה של הפסוק הגמ' מנתחת את טעמם, "בשלמא רבי אליעזר ברבי יוסי מסתבר טעמא דאין מעבירין על המצוות, אלא רבן שמעון בן גמליאל מאי טעמא אמר רבי טבי טעמא דרבי שמעון בן גמליאל מסמך גאולה לגאולה עדיף". ופרש"י שהוא גאולת פורים עם פסח.

ועוד טעם אמר רבי אלעזר בדת רשב"ג, "טעמא דרבן שמעון בן גמליאל מהכא דכתיב לקים את אגרת הפרים הזאת השנית", ופרש"י השנית הכוונה היא בחודש השני.

נמצא שטעמו של ר"א הוא משום שאין מעבירין על המצוות, משא"כ לרשב"ג הצורך לסמוך גאולה לגאולה או משום שכתוב בפסוק "השנית", זה מפיקע הדין של אין מעבירין על המצוות.

ומכיון שאתא לידנו דין אין מעבירין על המצוות נציין כמה נקודות בקצרה בדין זה.

ב. והנה מקור הדין דאין מעבירין על המצוות יעו' ברש"י ד"ה אין מעבירין, שיש מקור לזה מהמכילתא וז"ל "משבא לדי אקדים לעשות, דהכי תניא במכילתא ושמרתם את המצוות אם באת מצוה לידך אל תחמיצנה".

והגמ' ביומא דף לג. מובא הטעם שדישון מזבח הפנימי הוא קודם להטבת חמש נרות, כדאמר רבא בשם ריש לקיש משום שאין מעבירין על המצוות.

ובבפרק איזהו מקומן (זבחים דף נא). מבואר ששירי הדם היו שופכים אותו על יסוד מערבי של המזבח, ואמרו בגמ' הטעם דכתיב (ויקרא ד) אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד ההוא דפגע ביה ברישא, ולכן לא שופכים שירי הדם ביסוד דרומי כי פוגע ראשון ביסוד המערבי.

וכתבו על דין זה התוס' ביומא ד"ה אין, "משמע משום דאין מעבירין על המצוות", והיינו שהפסוק אל יסוד מזבח העולה

וכו' מלמד שצריך לשפוך ביסוד מערבי דבלא"ה נמצא מעביר על המצוות.

וא"כ הקשו התוס' [יומא ד"ה אין, ומגילה ד"ה מסתבר], "ואם תאמר ולמה לי קרא, אמאי לא נפקא מדריש לקיש דאין מעבירין על המצוות", כלומר אם יש כלל שאין מעבירין על המצוות למה צריך פסוק בדין זה פרטי גבי שירי הדם ללמד שאין מעבירין ומ"ש מכל שאר המצוות.

ובישוב קושיא זו נחלקו התוס', ואיכא נפק"מ טובא מזה בדין אין מעבירין על המצוות.

התוס' ביומא תל' וייש לומר דלא שייכא דריש לקיש אלא היכא דבעינן למעבד תרווייהו, שיש להקדים ההוא דפגע ביה ברישא, אבל היכא דלא עבדינן אלא חד לא גמרינן מיניה ונעביד לתדיר לחודיה ולא נעביד לשאינו תדיר", והיינו שלא שייך דין אין מעבירין על המצוות אלא כשיש לו לפניו שתי מצוות לעשות והדין אומר שאותה מצוה שפגעה בה ראשונה צריך לקיימה ראשון, אבל במצות שפיתת שירי הדם אין עוד מצוה לפני הכהן וזוה לא שייך מדין אין מעבירין על המצוות לומר שצריך לשפוך ביסוד שפגעו בו ראשון.

אולם התוס' במגילה הוכיחו שאין כלל זה נכון כי הרי בסוגיין מוכח שר"א סובר שצריך לקרא המגילה באדר א' מדין אין מעבירין על המצוות אע"פ שהוא רק מצוה אחת.

לכן תל' התוס' במגילה בשם רבנו יהודה באופ"א, "רבינו יהודה תירץ דאי לאו קרא הוה אמינא דאין מעבירין לכתחילה הא דיעבד שרי, משום הכי איצטרך דאסור בדיעבד", נמצא שבמצוות שפיתת הדם הדין על יסוד המערבי הוא דין לעיכובא, ולא כשאר מצוות שמדין אין מעבירין אינו אלא לכתחילה.

נמצא שנחלקו התוס' בדין אין מעבירין על המצוות האם שייך רק בשתי מצוות שעומדים לפניו או אפי' במצוה אחת אין מעבירין וצריך לקיימה מיד ולא לאחרה.

אך בעיקר דברי רבנו יהודה הקשה הטורי אבן 'ואיני יודע מה ענין לכתחילה ודיעבד לגבי שפיתת שיריים הא שיריים לא מעכבי כדתנן התם בכל השיריים אם לא נתן לא עיכב", והיינו שאם שפיתת השיריים אינן מעכבים את הקרבן מה שייך לומר שהשפיתת ביסוד המערבי מעכב אפי' בדיעבד.

ובביאור דברי התוס' כתב השפת אמת, "ונראה לפרש דבדיעבד היינו אפי' אי כבר עבר לרוח אחר דלא שייך תו אין מעבירין", והיינו שמדין אין מעבירין אם כבר עבר לרוח אחר לא היה צריך לחזור ומ"מ בא הפסוק לעכב שיחזור.

וע' בטו"א שג"כ בתחילה רצה לתרץ כך אבל דחה את זה, כי דבר זה הוא פשוט גם בלי הפסוק כיון שהדין לא לעבור על היסוד המערבי קיימת גם כשכבר עבר ונמצא אצל היסוד הדרומי א"כ מדין זה צריך לחזור ולשפוך ביסוד המערבי ולא בדרומי שהוא קיים עכשיו וא"כ ל"ל קרא, אולם השפ"א שם חלק עליו ע"ש בדבריהם.

אך עדיין יש להבין דברי התוס' ביומא שנקטו שבמצוה אחת לא שייך דין אין מעבירין על המצוות והרי מדברי ר"א גבי מגילה מבואר שכן, וביאר בטו"א שע"כ צ"ל שאין כוונת הגמ' לדין אין מעבירין על המצוות ולא דווקא הוא אלא הכוונה הוא זריזין מקדימין למצוות.

אולם מרש"י שהביא מקור של "ושמרתם את המצוות" ולא הביא את הפסוק "וישכם אברהם בבוקר" שהוא מקור לזריזין משמע שסוגיין הוא מדין אין מעבירין וכהתוס' במגילה.

עוד הקשה הטו"א לר"א שצריך לקרא המגילה באדר א' למה צריך פסוק בכל שנה ושנה שהוא אדר הסמוך לשבט הרי מדין אין מעבירין סגי, וביאר שהו"א שאם עבר ולא קרא באדר א' יקרא באדר ב' כמ"ל בכל שנה ושנה שזה לעיכובא כמו בכל שנה ואינו קורא באדר ב' אלא רק באדר א' בלבד.

ג. והנה נחלקו הראשונים האם דין אין מעבירין הוא דין דא' או דין דרבנן.

ומדברי התוס' גם ביומא וגם במגילה מוכח שהוא דא' כי בלא"ה מאי קשיא להו בזה שיש פסוק גבי שירי הדם הרי מדין אין מעבירין על המצוות הוא רק דרבנן, וגבי שירי הדם גילתא התורה שהוא דא', אע"כ התוס' נקטו שבכל המצוות הדין שאין מעבירין הוא מה"ת וא"כ קשה למה צריך עוד פסוק.

אולם בשו"ת הרדב"ז ח"א תקכ"ט הוכיח שהוא מדרבנן ע"פ התוס' ביומא לג: ד"ה עבורי, שאם פגע תחילה בתפילה של ראש מניח אותה ולוקח תפילה של יד וקושרו ואח"כ מניח של ראש, נמצא שמניח מצוה של תפילה של ראש כדי לקיים של יד קודם, ואם הדין דאין מעבירין הוא דא' איך דוחה מצוות הנחת תפילה של יד לדין דאין מעבירין, הרי שתייהם מצוות דאו', ותפילה של ראש פגע בו ראשון אע"כ שמדין אין מעבירין הוא לא צריך לקיים של ראש תחילה מדא' כי הוא רק דין דרבנן ולכן מצוה של יד דוחה אותה.

ד. ובגדר האיסור כתב הרדב"ז בתשובה (ח"ד סי' י"ג) שהמצווה הראשונה שתבוא לידו עליו לעשותה, ואין משגיחים אם המצווה שפגע בה תחילה היא קלה או חמורה, "שאי אתה יודע מתן שוכרן של מצוות", ולכן אדם בבית הסוהר שהתירו לו לצאת לתפילה יום אחד בשנה, לא יחכה ליום הכיפורים או לקריאת מגילה, אלא ייצא ויתפלל מיד.

אבל בשו"ת חכם צבי (סי' ק"ו) כתב שרק בשתי מצוות שוות נאמר הכלל שאין מעבירין על המצוות, אבל כשמצווה אחרת עדיפה היא קודמת, ולא אמרינן בזה שהוא מעביר על המצוה ע"ש [ע"ע טו"א מגילה ו, ודברי מלכיאל ח"א סי' ח].

ה. ולגבי מצווה אחת שיכול לעשותה עכשיו או לדחותה מעט ולעשותה בהידור, כתב תרומת הדשן (סי' ל"ה) לגבי ברכת הלבנה שהגיעה זמנה באמצע השבוע, שאם אין חשש שתתבטל המצווה (כגון שאין חשש שיהיה יום מעונן וכדו') יש לחכות למוצאי שבת ולעשותה בבגדים נאים, אף שמצוותה כבר עכשיו, ואין בזה משום אין מעבירין על המצוות, והוב"ד הרמ"א בסי' תכ"ו.

[אולם מדברי הדרכ"מ בסי' כ"ה והוב"ד במג"א בסי' כ"ה סי"ק ב' ומשנ"ב סי"ק ז' לא משמע כן, שהרי כתב שמי שיש לו תפילין מזומנים ואין לו ציצית לא ימתין עד שיהיה לו לקיים המצווה אלא המוכרח אלא חציבא מצוה בשעתה ונפסק ברמ"א שם סי' א', וכבר העיר על זה במגן גיבורים שם וע"ש מש"כ לחלק].

	<p>DINÉ TORÁ Comuníquese al cel. (+52) 55 3214 4312</p>	<p>SERVICIOS Contrato de renta, venta, preventiva, inversión, sociedad, testamentos, Heter Iská otros.</p>	<p>ASESORÍA Consultas telefónicas, citas, preguntas.</p>	<p>CONTÁCTANOS Cel. (+52) 55 3214 4312 Email: Betdinemetumishpat@gmail.com Dirección: Horacio 1220 PA, Polanco, CDMX הורדות-עלונים/מעשה-המשפט/הורדות-עלונים/מעשה-המשפט</p>
--	--	---	---	---

Para recibir el Alón escríbenos a: alonnaeshamishpat@gmail.com o descárgalo en <https://www.dirshu.co.il/category/הורדות-עלונים/מעשה-המשפט/>